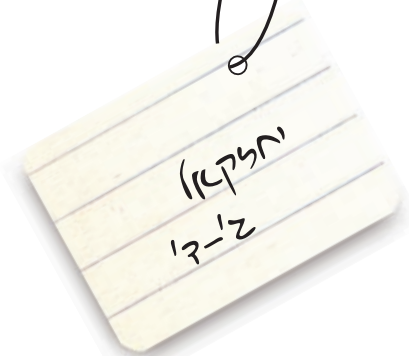

הלימוד מוקדש לעילוי נשמות הורינו האהובים:
פייגא-פיליס חיימוביץ בת רחל וחיים שנפטרה בכ"ו בשבט תשע"ג
ויוסף חיימוביץ בן יקותיאל יהודה שנפטר בד' בתמוז תשס"ד

מתן על הפרק

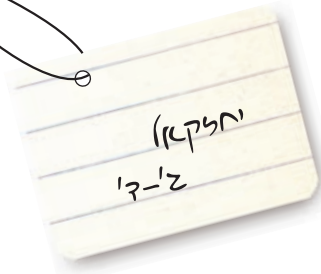
התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

פרק ג', טז-כז

עם תום נבואת ההקדשה יושב יחזקאל שבעה ימים בקרב אנשי הגולה - "וְאָבּוּא אֶל-הַגּוֹלָה תֵּל אֲבִיב הַיְשָׁבִים אֶל-נְהַר-כְּבָר... וְאָשַׁב שָׁם שִׁבְעַת יָמִים מִשָּׁמַיִם בְּתוֹכָם" (ג', טו). לאחר שבעה ימים נמסרת ליחזקאל נבואה חדשה העוסקת בתפקיד הנביא כצופה (טז-כא). נבואת הצופה בפרקנו מקבילה לנבואה בפרק ל"ג ושתייהן שייכות לסדרת נבואות העוסקות בתורת הגמול. בהמשך הפרק (כב-כז) מצווה יחזקאל לצאת מקרב הגולים אל הבקעה, שם נגלה אליו בשנית מראה כבוד ה', והוא מצטווה להסגר בביתו ולהאלם.

1. בְּן אָדָם, צִפָּה נִתְתֵּיךְ לְבֵית יִשְׂרָאֵל (יז) תפקידו של הנביא מדומה בפרק לתפקיד הצופה. (א) עיינו בשמ"ב י"ח, כד-כז, במל"ב ט', יז ובנבואה המקבילה ביחזקאל ל"ג, א-ו ועמדו על חשיבות תפקידו של הצופה בימי קדם.
- (ב) על פי משל הצופה, מהי תכלית שליחת הנביא לעם? עמדו על המשותף ועל השונה בין תפקיד הנביא ושליחותו בנבואת ההקדשה (בייחוד ב', ד-ה) לתפקידו בפרק זה. שימו לב לאופיה הפרטני של שליחות הצופה וליכולתו של הנביא להשפיע על העם.

- 2 'ותבא בי רוח ותעמדני על רגלי וידבר אתי ויאמר אלי בא הסגר בתוך ביתך' (כד)
 (א) בנבואה בבקעה יחזקאל מצטווה בשלושה ציוויים (כד-כו). עמדו על המכנה המשותף של שלושת הציוויים הללו.
- (ב) מפרק כ"ד (כו-כז) ומפרק ל"ג (כא-כב) עולה שתקופת האלם של יחזקאל הסתיימה עם חורבן ירושלים. אך עניין זה מעורר קושי גדול, שכן מצאנו שיחזקאל מתנבא בתקופה זו. עיינו במפרשים הבאים ובדקו כיצד פותר כל אחד מהם את הקושי:
- מצודת דוד:** "ונאלמת - תהיה כאלם ולא תהיה למולם לאיש מוכיח שדרכו למחות ולהוכיח מלבו בעת יראה מי עושה הרע. כי בית מרי המה - לכן לא תוכיחם **מלבך** כי ימרו בך. ובדברי אותך - וכשאדבר **אני** בך לשלחך להתנבאות להם אז אפתח את פיך למהר לדבר צחות... ואמרת - כאשר אשלחך תאמר להם כה אמר ה' רוצה לומר לא מלבי אני אומר כי אם דבר ה' המה".
- רד"ק:** "צווהו להיות נסגר בתוך ביתו ולא יבא בתוכם, כדי שלא יוכיחם עד כלותו לדבר עמו כל הנבואות עד פסוק 'ורוח נשאתני ותביאני כשדימה' (י"א, כד)".
- (ג) אפשרות נוספת היא לפרש את ציווי האלם באופן סמלי, כפתיחה למעשים הסמליים בפרק הבא. חשבו מהי משמעותה הסמלית של היאלמות זו.

פרק ד'

בפרק ד' ובתחילת פרק ה' מופיעה סדרה של מעשים נבואיים המסמלים את גורלו הצפוי של העם. המעשה הראשון - החקיקה על הלבנה (א-ג), מסמל את המצור על ירושלים, המעשה השני - שכיבה על הצד למשך ימים רבים (ד-ח), מסמל את עוון העיר ועונשה, והמעשה השלישי - אכילת לחם במשקל ומים במשורה (ט-יז), מסמל את הרעב הקשה שישרור בירושלים במצור ואת מצוקת הגולים.

- 3 'ואתה בן אדם קח לך לבנה ונתתה אותה לפניך וחקות עליה עיר את ירושלים'
 (א) המעשה הראשון (א-ג) מורכב משני שלבים הפותחים במילה 'ואתה' (פס' א ו-ג), כאשר כל אחד מהם עוסק במישור שונה. עמדו על ההבדל המהותי בין המעשים הללו.

רחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "perek.matan@gmail.com" f

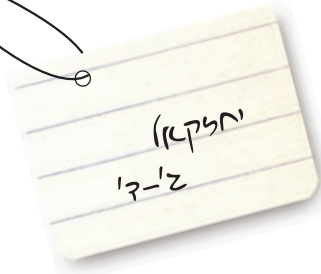
מִתַּן מַתָּן

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננגרט
 The Sadie Renner Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך

ב) השוו בין דברי רבי אלעזר בגמרא בברכות לבין פירושו של הרד"ק ביחס למשמעותה הסמלית של מחבת הברזל:

'אמר **רבי אלעזר**: מיום שחרב בית המקדש נפסקה חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים, שנאמר - ואתה קח לך מחבת ברזל ונתתה אותה קיר ברזל בינך ובין העיר'. (בבלי ברכות לב, ב)

רד"ק: 'ועניין קיר ברזל לשני דברים, האחד לחזוק הברזל שלב ישראל חזק כברזל, ושחרות הברזל משל לעונותיהם שהם שחורים וכעורים כמו שדמה אותם לתאנים השחורים והם רחוקים מלהלבין, והם מבדילים בינם לבין אלהים כקיר המבדיל בין בית לבית' (על פי ישעיהו נ"ט, ב): 'כי אם עונותיכם היו מבדלים בינכם לבין אלהיכם'.

4 המעשה השני - השכיבה על הצד - הוא המעשה העמום ביותר בסדרת המעשים. בפירושו של מעשה סמלי זה, ובעיקר בשאלת פרק הזמן שהוא ארך (390 ו-40), נחלקו הדעות. עיינו באופן שבו מתמודד סדר עולם רבה עם שאלת פרק הזמן המופיעה במעשה הסמלי: 'מלמד שהיו ישראל מכעיסין לפני הקדוש ברוך הוא משנכנסו לארץ ועד שיצאו ממנה שלש מאות ותשעים שנה... מלמד שהיו בית יהודה מכעיסין לפני הקדוש ברוך הוא משגלו עשרת השבטים ועד שחרבה ירושלים ארבעים שנה, נמצאו כולם ארבע מאות ושלשים שנה'. (סדר עולם רבה פרק כו)

5 במעשה השלישי (ט-יז) מצטווה יחזקאל להמחיש את הסבל הקשה הצפוי לעם בזמן המצור. מלבד האכילה והשתיה המועטת המסמלת את הרעב והצמא במצור, מופיע בפסוקים יב-יג ציווי נוסף. איזה היבט של המצור והגלות מומחש בציווי זה?

רחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "perek.matan@gmail.com"

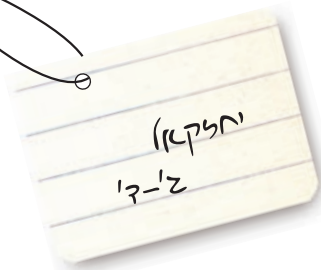
מִתַּן מֵתָן

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננגרט
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך

הרחבה

מעשים סמליים בנבואת יחזקאל

כבר אמרו חז"ל 'סגנון אחד עולה לכמה נביאים ואין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד'. קביעה זו בולטת במיוחד בנבואותיו של יחזקאל. אין בכל ספרי הנבואה דמיון לריבוי השימוש במעשים סמליים ולעושר הציורי שבהם כמו בספרנו. יחזקאל מרבה להביע את דברי ה' בשורה של מעשים סמליים ותיאורים מוחשיים הנראים לנו כמעשים של ממש. ישנם סוגים שונים של מעשים סמליים בספר: יש שהמעשים נעשים בו עצמו והוא נשאר סביל, כגון מגילת הספר שהוא מצטווה לאכול, ולעומתם יש מעשים שבעשייתם הוא פעיל יותר, כגון ציור העיר על הלבנה, אכילת הלחם שנאפה על צפיעי הבקר, ועוד. בנוסף למעשים הסמליים הללו מצויים חזונות ומראות נבואה שאמנם אפשר למצוא דוגמתם אצל נביאים אחרים, אבל התיאור הדקדקני של כל פרט ופרט בחזון יחזקאל מחיה אותם והופך אותם למאורע הנעשה לנגד עינינו ממש. לבסוף נזכיר את הדימויים התיאוריים והמטאפורות שבספר, שגם הם מצטיינים בעיבוד הקפדני של כל הפרטים, שרק יחזקאל מצטיין בהם בסגנונו המיוחד.

על מידת הסמליות שבתיאורים של יחזקאל יש ויכוח בין המפרשים והוגי הדעות הקדמונים. הרמב"ם במורה נבוכים (חלק ב פרק מו) סבור שכל זה במראה הנבואה היה: "המשלים הנבואיים האלה... הם במראה הנבואה בלבד. אין הם מעשים מציאותיים של החושים החיצוניים. כן דברו 'אקום ואצא אל הבקעה' היה רק במראות אלהים, כן דברו אליו 'ואתה בן אדם קח לך לבנה... ואתה שכב על צידך השמאלי' וכן דברו 'ואתה בן אדם קח לך חרב חדה תער הגלבים תקחנה לך והעברת על ראשך ועל זקנך'. והאל נעלה מכדי שישים את נביאיו לצחוק ולעג בעיני השוטים ויצוה עליהם לעשות מעשים לא מקובלים" (מורה נבוכים ח"ב פמ"ו). לעומת זאת ר"י אברבנאל מבחין בכל ספרי הנבואה בין המעשים השונים: "ותמה אני.. אם יש לנו פתח פתוח להכחיש פשוטי הסיפורים ולומר זה היה במראה הנבואה ומפעל הדמיון או זה היה בפועל, איש כל הישר בעיניו... והנה ראינו הנביאים עושים מעשים בפועל כדי שישאלום אדם מה המה אלה והם ישיבום כל אשר דבר ה', לפי שהדברים שיראו בעין יתפעלו (=יותירו יותר רושם) מהדברים הנשמעים...".

(י"צ מושקוביץ, מבוא לפירוש 'דעת מקרא' ליחזקאל, עמ' 17-18)

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

מִתַּן מֵתָן

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננברג
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ"ך

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555